

Епіфанов А.О.,

доктор економічних наук,

ректор Української академії банківської справи

УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ — ВАЖЛИВА ЛАНКА КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ ДЕРЖАВИ

Створення банківської системи незалежної України розпочалося з прийняття Закону "Про банки і банківську діяльність" від 20.03.91 року. Як відомо, до цього часу в Україні діяли чотири державних банки з розгалуженою мережею своїх представництв практично по всій території. З появою закону активно створюються комерційні галузеві, а також регіональні муніципальні банки. На початок 2000 року в Україні зареєстровано 203 банки, з них діючих 164, 30 створено за участю іноземного капіталу, в тому числі 8 із 100-відсотковим іноземним капіталом. Усього в банківській системі на цей час налічується близько 12 тис. працівників. Тому є нагальна потреба в підготовці, перелітготовці та підвищенні кваліфікації спеціалістів банківської справи. В Україні нині понад 100 навчальних закладів мають ліцензії на підготовку банківських фахівців (серед них металургійні, педагогічні, індустріальні та ін.), але спеціалізований вищий навчальний заклад із цих спеціальностей був відсутній.

Заснуванням в лютому 1996 року Української академії банківської справи (м. Суми) покладено початок формуванню системи спеціалізованої вищої освіти фінансово-банківських фахівців. Перебіг подій за чотири роки після відкриття цього закладу повністю підтвердив актуальність і правильність рішення уряду щодо створення банківської академії в Сумах. Сьогодні вже можна констатувати, що це урядове рішення, підтримане Національним банком України, Міністерствами освіти, фінансів, економіки виконано. Створено спеціалізований вищий навчальний заклад нового типу, який відповідає всім вимогам державної акредитації підготовки спеціалістів для банківської і фінансової систем.

Нині академія має в своєму розпорядженні 4 добротних корпуси, три з яких навчальні. Затишні аудиторії облаштовано зручними сучасними меблями, обладнано комп'ютерною технікою. Створено 9 комп'ютерних класів і навчальний банк, які мають більш як 220 одиниць сучасної комп'ютерної техніки. Класи об'єднані не лише в локальну мережу Fast Ethernet, а й залучені до двох потужних процесорних серверів, головний з яких підключено до мережі Internet. Наявне програмне забезпечення комп'ютерів дає змогу реалізувати усі основні режими для інформаційних систем щодо основних дисциплін

навчального процесу. В академії є видавничий центр і копіювально-розмножувальне бюро, що дає можливість друкарською продукцією забезпечувати потреби навчального, науково-дослідного й організаційно-адміністративного процесів. До послуг студентів та викладачів добре укомплектована науково-методична бібліотека, яка постійно поповнюється і налічує близько 80 тисяч примірників наукової і методичної літератури, аудіо- та відеодокументів.

У двох гуртожитках для інгородніх на 455 місць — кімнати на двох, домашні умови, читальні, зали для відпочинку. Академія має сучасні їдальні, буфети, медпункти, спортивний зал, тренажерні зали та відкритий спортивний майданчик. За технічним забезпеченням наш вуз, за свідченням Міністерства освіти, є одним із найкращих серед вищих навчальних закладів України.

Але найбільшим досягненням за минулі роки ми вважаємо дієздатний висококваліфікований професорсько-викладацький колектив. Сьогодні у нас 15% викладачів — доктори наук, близько двох третин — кандидати наук. Із метою подальшого зміцнення кадрового потенціалу в академії відкрито аспірантуру та докторантуру. Предметом особливої гордості й уваги є наша спеціалізована вчена рада із захисту докторських дисертацій, яка діє з 1997 року за двома спеціальностями: фінанси, грошовий обіг і кредит; економіка та управління науково-технічним прогресом. За цей час на раді вже захищено 3 докторських та 14 кандидатських дисертацій.

Вчені, викладачі та аспіранти академії творчо підходять до організації навчального процесу, розробляють сучасну методичну літературу, є авторами багатьох підручників, монографій, друкують свої статті у провідних економічних журналах України, а також у "Віснику Української академії банківської справи", який видається з 1997 року. За час існування академії нашими авторами видано 38 монографій та 24 навчальних посібники. Академія достатньо забезпечена навчально-методичними матеріалами, нині йде постійне вдосконалення, накопичення і осмислення нових матеріалів із фінансово-банківських та інших навчальних дисциплін.

Навчання спеціалістів в академії здійснюється на факультетах загальної економічної підготовки, спеціальної економічної підготовки та юридичному згідно з ліцензіями та акредитацією за спеціальностями: банківська справа, фінанси, облік і аудит, менеджмент зовнішньоекономічної діяльності, правознавство. На факультеті спеціальної економічної підготовки, окрім навчання за спеціальностями банківська справа, фінанси, облік і аудит, на підставі угоди про співробітництво з Фондом державного майна України, Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку, Державним комітетом земельних ресурсів та іншими замовниками ведеться підготовка фахівців для фондового ринку, експертизи й оцінювання нерухомості та землі, майнових та немайнових прав і бізнесу. З 2000 року розпочата робота щодо підвищення кваліфікації

працівників банківської системи. Навчальний процес забезпечується 12 кафедрами: банківської справи, фінансів, бухгалтерського обліку та аудиту, менеджменту і міжнародних економічних відносин, соціально-гуманітарних дисциплін, економічної теорії, вищої математики та економіко-математичних методів, іноземних мов, фінансового права, теорії держави і права, фізвиховання.

Сьогодні в академії навчається 1637 студентів, у тому числі понад 700 заочно. Після набору поповнення у 2000 році наш заклад буде мати нормативне навантаження — 1500 студентів на стаціонарі та 750 заочників.

Головне для нас — готувати висококваліфікованих фахівців фінансово-банківських установ, які змогли б на сучасному рівні виконувати роботу на місцях насамперед у банку, а також в інших фінансово-економічних установах. Вже у минулому 1999 році академія здійснила перший випуск фахівців — це студенти, яких було зараховано у 1996 році на 3-й курс після закінчення банківських коледжів. Усі випускники працюють у банківських установах, фінансово-економічних підрозділах, деякі з них стали працівниками місцевих державних адміністрацій. Наш вищий навчальний заклад широко залучає до процесу навчання знаних спеціалістів із питань державних фінансів, банківської діяльності, оподаткування, формування нових ринкових відносин тощо. Студенти, слухачі та викладачі мають можливість слухати лекції фахівців Національного банку України, Фінансової академії при уряді Російської Федерації, Інституту всесвітньої історії Російської академії наук. Перед студентами та аспірантами академії виступали вчені Англії, Німеччини, Туреччини, Швеції.

Упродовж вже перших років становлення академія зарекомендувала себе надійним партнером українських банків у справі підготовки кадрів, підвищення їх кваліфікації, проведення науково-дослідних робіт щодо сучасних технологій фінансово-банківської системи України. З іншого боку, державні та комерційні банки є базою для вдосконалення навчального процесу, проведення практики студентів, виконання курсових і дипломних проєктів, найбільш наближених до реальних умов. Крім Національного банку України, тісні взаємовідносини налагоджено з багатьма комерційними банками — АПБ "Аваль", Приватбанком, Укрсоцбанком, Укрінбанком, АБ "Зевс". Провідні фахівці названих та інших банків часто бувають в академії, виступають із лекціями, друкують свої наукові статті в академічних виданнях, деякі з них працюють викладачами з конкретних дисциплін, виступають здобувачами наукового ступеня.

Започатковано відносини з Інкомбанком, Європейською комісією, Світовим банком і Європейським банком реконструкції та розвитку в Україні. Систематично надсилаємо найґрунтовніші наукові розробки та пропозиції щодо законодавчих актів до економічних комітетів Верховної

Ради України, які були враховані, наприклад, у Законах “Про Національний банк України”, “Про валютне регулювання”, “Про лізинг” та інших. Усе це відображає не тільки визнання зусиль наших учених та викладачів, а й є важливим фактором підвищення їх кваліфікації. Великого значення надаємо зв'язкам з університетами та іншими вищими навчальними закладами економічного профілю міст Києва, Харкова, Тернополя, Львова, Українською фінансово-банківською школою.

Невід'ємною складовою діяльності академії з перших днів її заснування є науково-дослідна робота. Вона здійснюється відповідно до основних напрямів, затверджених вченою радою, і спрямовується перш за все на вдосконалення навчального процесу та забезпечення достатньо високого рівня підготовки спеціалістів. Головними напрямками науково-дослідної роботи в академії визначено:

- навчально-методичну діяльність (створення інструктивно-методичної бази, видання навчальних посібників, монографій та підручників);
- розробку регіональних програм (фінансової стабілізації, структурної перебудови);
- дослідження та впровадження проектів санації підприємств (у сфері фінансової діяльності, загального менеджменту та управління персоналом, у сфері матеріального забезпечення та збуту продукції тощо);
- надання комплексної консультативної допомоги у досягненні високого рівня конкурентоспроможності підприємств (діагностика фінансово-економічного стану підприємств та дослідження чинників, які впливають на результати діяльності, оптимізація організаційної структури);
- удосконалення механізму фінансово-кредитних відносин (розширення та удосконалення сфери послуг банківських установ, формування моделей здійснення нетрадиційних банківських операцій);
- розробку проектів реструктуризації банківських установ (формування фінансово-промислових об'єднань, корпоратизація фінансово-кредитних інститутів).

Крім видання монографій, навчальних посібників, навчально-методичної літератури, публікування наукових праць у фахових виданнях, важливим напрямом наукової діяльності для нас є проведення наукових конференцій, участь в їх роботі в інших місцях. Стає традицією і підтримується дедалі ширшим колом спеціалістів проведення на нашій базі Всеукраїнської науково-практичної конференції “Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України”. У вересні 2000 року заплановано провести третю таку конференцію. Рівень учасників та їхня кількість зростає, за підсумками конференції 1999 року видано в 2-х томах збірник наукових праць. Академія виступає ініціатором і організатором (з української сторони) проведення міжнародної науково-

практичної конференції “Росія—Україна: проблеми і можливості спільного наукового та економічного співробітництва”. В 2000 році намічено провести третю таку конференцію за участю провідних учених України та Росії.

У зв'язку із становленням і розвитком юридичного факультету академії Міністерство юстиції України, Київський регіональний центр Академії правових наук, Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України у 2000 році проводять на базі нашого вищого навчального закладу другу Національну науково-теоретичну конференцію “Українське адміністративне право: актуальні проблеми реформування”. До оргкомітету названої конференції входять відомі вчені правознавці, відповідальні посадові особи Міністерства юстиції, адміністрації Президента України, Верховної Ради та інших установ. Це С. Р. Станік — міністр юстиції України, Ф. Г. Бурчак — віце-президент Академії правових наук України, доктор юридичних наук, Ю.С. Шемшученко — директор Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, академік НАН і АПрН України, Д.М. Притика — Голова Вищого арбітражного суду України, кандидат юридичних наук, М.Ф. Селівон — заступник Голови Конституційного суду України, кандидат юридичних наук та інші. Мається на увазі, що в роботі конференції беруть участь провідні вчені та фахівці України з адміністративного і фінансово-банківського права. Без сумніву, що організація конференції такого рівня потребує копіткої, напруженої, складної роботи. Але, зважаючи на становлення наших молодих юридичних кафедр та вчених-юристів, ми йшли на вочевидь великі навантаження не тільки в організаційному, а й у науково-методичному плані тому, що впевнені, — у нас вистачає сил і енергії для проведення конференції на досить високому науковому, організаційному і матеріально-технічному рівні.

Ще один напрям наукової роботи — це науково-дослідна робота студентів. Вона ведеться студентським науковим товариством. Основною формою такої діяльності є закріплення найобдарованіших студентів за провідними викладачами кафедр і спільне вирішення актуальних науково-практичних питань сучасного соціально-економічного розвитку України. Дуже важливо, що при цьому студенти одержують навички наукової праці. Щороку в академії проводиться конкурс студентських наукових робіт, що відзначається надзвичайно високою активністю його учасників. У минулому році в секціях заслухано близько 180 повідомлень. На спільній науково-практичній конференції студентів, аспірантів, здобувачів та викладачів академії представлено 27 доповідей переможців секційних слухань. Їх праці опубліковані в збірнику наукових доповідей “Перспективи розвитку фінансово-банківської системи України: погляд у майбутнє”. Студенти-переможці заохочені призами — фундаментальними виданнями з фінансово-економічної тематики. Наукова робота зі студентами дедалі більше поліпшується, на кафедрах активізується творчість

у формах і методах цієї роботи. Наприклад, на кафедрі управління та міжнародних економічних відносин створено лабораторію соціологічних досліджень та ефективного менеджменту. Дослідження ведуться за такими напрямками:

- фінансові проблеми злиття і поглинання банків;
- дослідження ринку програмних продуктів і перспективи розвитку в Сумській області і в Україні;
- застосування математичних моделей у розрахунку відпускної ціни підприємств тощо.

Усі вони викликають жваву зацікавленість серед молоді, навколо провідних викладачів постійно юрмляться ентузіасти, які нерідко доходять несподіваних, зовсім не дилетантських висновків.

Важливе місце в нашій роботі посідає міжнародне співробітництво. Перехід економіки України до цивілізованих ринкових відносин, інтеграція її в загальносвітову економіку висувають завдання підготовки спеціалістів, здатних на достатньому кваліфікаційному рівні діяти у світовому економічному просторі. Тому в академії приділяється належна увага вивченню досвіду господарювання в країнах із розвинутою ринковою економікою. Встановлено взаємовідносини з посольствами Федеративної Республіки Німеччини, Канади, Великобританії, Швейцарії, Італії, а також із такими впливовими міжнародними організаціями, як представництво Дойчебанку в Києві, Британська Рада, Фонд "Ной-хау", Асоціація українських банків тощо. Академія постійно одержує інформацію про наукові програми з банківської діяльності, а також щодо установ та фондів, які надають підтримку з питань підготовки спеціалістів у галузі економіки, збагачує бібліотечний фонд іноземними науковими виданнями з різних галузей знань, зокрема з питань фінансів, бізнесу, менеджменту тощо. З метою вивчення наукових та освітніх здобутків інших країн, глибшого розуміння економічних процесів і механізмів діяльності банківської системи в цих державах, набуття практичного досвіду встановлюються відносини із зарубіжними вищими навчальними закладами. Активно розвиваються зв'язки зі Школою бізнесу (м. Ньюкастл, Великобританія), з якою Українська академія банківської справи співпрацює за програмою REAP Британської Ради. Ділові відносини складаються з Академією менеджменту Нижньої Саксонії (м. Целле, Німеччина), налагоджено контакти і з іншими навчальними закладами світу.

Особливо відповідальний час настав для нашої академії з 2000 року в зв'язку з переходом у підпорядкування Національного банку України. До цього часу НБУ в своєму складі нараховував чотири навчальних заклади — банківську академію та три банківських коледжі. З приєднанням до них Української академії банківської справи в складі НБУ практично створено систему навчальних закладів, здатну готувати спеціалістів згідно з "Концепцією підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців для

банківської системи України”, затвердженою Національним банком і Міністерством освіти України. Харківський, Черкаський і до недавнього часу Львівський банківські коледжі готували молодших спеціалістів банківської справи та бакалаврів. Українська академія банківської справи є акредитованим вищим навчальним закладом з підготовки спеціалістів для банківської системи. Перехід у підпорядкування Національного банку України насамперед означає визнання достатнього рівня навчання, разом із тим це останній крок до створення стрункої спеціалізованої системи підготовки спеціалістів усіх рівнів для банківської системи України. Життя переконує, що організація підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців лише тоді є успішною, коли ведеться з урахуванням вітчизняного та світового досвіду, досягнень економічної науки і банківської практики. Випускники академії мають глибокі професійні знання, володіють новітніми технологіями, орієнтуються у світовому банківському просторі, більшість із них знає іноземну мову.

Основними принципами підготовки банківських кадрів, на які ми спираємося, є:

- безперервність та ступінчастість банківської освіти;
- випереджаючий характер навчання, що забезпечується постійним коригуванням змісту освіти стосовно досягнень світової і вітчизняної науки, практики організації банківської справи та потреб розвитку економіки країни;
- підготовка висококваліфікованих банківських працівників широкого профілю;
- відкритість системи підготовки банківських спеціалістів, що означає сприйняття всього прогресивного у світовій і вітчизняній науці і практиці, впровадження і реалізацію нових освітніх цілей і завдань, сучасних підходів до навчання;
- поєднання теорії і практики;
- гнучкість банківської освіти, яка дає змогу оперативно реагувати на потреби Національного банку і комерційних банків країни в спеціалістах нових напрямів. Так, із нового 2000/01 навчального року в академії започатковується нова спеціальність — “економічна кібернетика”;
- виховання майбутніх спеціалістів гідними громадянами України;
- формування загальнолюдських цінностей, морально етичної та правової культури. В академії є все, щоб майбутній фахівець банківської справи був чесним представником інтересів клієнтів, надійним у збереженні таємниць, коректним, гуманним, обов’язковим.

При цьому додамо, що нормативні навчальні дисципліни визначаються Міністерством освіти України, а вибіркові дисципліни — Національним банком. Для проведення виробничої практики використовуються базові

банки, а також бази комерційних банків, з якими укладені угоди на підготовку спеціалістів.

Національний банк України запровадив обов'язкову професійну атестацію банківських працівників один раз на три—п'ять років. Обов'язковою вимогою для успішної професійної атестації є наявність документа (диплома, сертифіката, свідоцтва, посвідчення) про підготовку, перепідготовку чи підвищення кваліфікації у ліцензованому закладі освіти, який був отриманий у період, за який здійснюється атестація. Українська академія банківської справи є одним із центрів такої перепідготовки та підвищення кваліфікації і проводить її на рівні, який повністю відповідає сучасним вимогам.

Із перших днів переходу до підпорядкування Національного банку України велика увага приділяється завершенню створення матеріально-технічної бази. Повним ходом іде реставрація другої половини навчального корпусу № 2, яка буде закінчена до початку нового навчального року. Проведено також тендер серед підрядних будівельних організацій щодо будівництва третього навчального корпусу, активно розгортається фронт будівельних робіт із метою введення його в експлуатацію вже в 2001 році. З введенням цього корпусу академія буде повністю забезпечена навчальними аудиторіями, приміщеннями для кафедр, спортивних заходів тощо.

Можна резюмувати, що невдовзі в Сумах завершиться створення спеціалізованого вищого навчального закладу нового типу для підготовки висококваліфікованих спеціалістів для фінансово-банківської системи суверенної України, яка самостійно крокує шляхом демократії, економічних реформ, цивілізаційного прогресу.

Єпіфанов, А.О. Українська академія банківської справи - важлива ланка кадрового забезпечення фінансово-кредитної системи держави [Текст] / А.О. Єпіфанов // Фінанси України. - 2000. - № 9. - С. 3-11.